

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA**

CURRICULUM NAȚIONAL

ARIA CURRICULARĂ

LIMBĂ ȘI COMUNICARE

DISCIPLINA

LITERATURA UNIVERSALĂ

Clasele X – XII (profil umanist)

Chișinău, 2019

PRELIMINARII

Curriculum la disciplina *literatura universală* face parte din Aria curriculară *Limbă și comunicare* și este o componentă a *Curriculumului Național*. Documentul reprezintă una dintre modalitățile de implementare a politicilor educaționale vizate de *Codul Educației al Republicii Moldova* (2014) și este elaborat în baza *Cadrului de referință al Curriculumului Național* (2017) *Curriculumului de bază: sistem de competențe pentru învățământul generale* (2018), dar și *Recomandările Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene, privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți* (Bruxelles, 2018).

Prezentul curriculum este a doua generație de curricula centrată pe competențe, asigurând, în continuitatea Curriculumului la disciplina literatura universală (2010), valorificarea politicilor educaționale naționale în învățarea disciplinei în școlile cu predare în limba română și cu predare în limba minorităților naționale.

În procesul de proiectare a *Curriculumului la disciplina literatura universală* s-a ținut cont de:

- abordările postmoderne și tendințele dezvoltării curriculare pe plan național și internațional;
- necesitățile de adaptare a curriculumului disciplinar la așteptările societății, nevoile elevilor, dar și la tradițiile școlii naționale;
- valențele disciplinei în formarea competențelor transversale, transdisciplinare și celor specifice;
- necesitățile asigurării conexiunii dintre disciplinele ciclului liceal la nivel de aria curriculară, *Limbă și comunicare*, dar și discipline din alte arii.

Disciplina *literatura universală* se studiază pe parcursul a trei ani în clasele liceale cu profil umanist. Disciplina contribuie la realizarea idealului educațional care presupune formarea unei personalități multilateral dezvoltate cu spirit de inițiativă și cu un orizont larg de cunoștințe, la stimularea gândirii critice și la deschiderea pentru dialogul intercultural în contextul valorilor naționale și universale. Relevanța familiarizării cu fenomenele culturii și literaturii universale constă, de asemenea, în posibilitatea formării unui cetățean intelligent, capabil să valorifice experiența umană reflectată în textele literare studiate, să asimileze creativ și constructiv realizările estetice și literare ale umanității, să comunice eficient în condițiile lumii aflate în procesul unui permanent schimb de valori culturale și de idei.

În calitate de document normativ, curriculumul nu limitează activitatea profesorului, ci o stimulează prin ghidare: reprezentarea finalităților, reperarea conceptelor, oferând proiectarea și realizarea acțiunilor educaționale individualizate: adaptarea conținutului; aplicarea diversă a formelor de activitate la clasă; utilizarea tehnologiilor informaționale, a resurselor disponibile; dezvoltarea unui mediu prielnic pentru realizare competențelor la disciplină.

Curriculum la *literatura universală* conturează profilul umanist al elevilor prin lectura și interpretarea textelor de referință ale literaturii universale. Astfel, disciplina *literatura universală* completează demersul celoralte discipline din aria curriculară *limbă și comunicare* din perspectiva inter-/transdisciplinară.

Beneficiarii curriculumului la disciplina *literatura universală* sunt elevii, părinții și profesorii de literatură universală. De asemenea, documentul este destinat autorilor de manuale și auxiliare.

Curriculumul la disciplina *literatura universală* cuprinde următoarele componente structurale: *Preliminarii, Repere conceptuale, Administrarea disciplinei, Repartizarea orientativă a orelor pe unități de conținut, Competențe specifice disciplinei, Matricea competențelor, Unități de învățare, Repere metodologice de predare-învățare-evaluare, Bibliowebografie*.

I. REPERE CONCEPTUALE

Curriculum la disciplina *literatura universală* este un document normativ și informativ care fixează cadrul conceptual și metodologic al disciplinei și asigură realizarea competențelor specifice acestei discipline. În baza Cadrului de Referință al Curriculumului Național *competența școlară este un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitor probleme în diverse contexte și situații*.

Cadrul conceptual al curriculumului la *literatura universală* este orientat spre dezvoltarea educația literar-artistice și a comunicării interculturale prin valorificarea unor opere reprezentative din patrimoniul literaturii universale.

Documentul prevede studiul literaturii universale în clasele liceale cu profil umanist din două perspective: **diacronică** (cronologică) și **tematică** (comparativă). Combinarea abordării diacronice cu cea tematică extinde modalitățile de receptare a fenomenului literar-artistic de către elev și stimulează diversificarea strategiilor educaționale de către profesor.

Conținuturile curriculumului la *literatura universală* sunt structurate în felul următor:

- în clasa a X-a: studierea diacronică a literaturii universale (epoci culturale și istorice, genuri și specii literare): *Antichitatea, Evul Mediu, Renașterea*;
- în clasa a XI-a: studierea diacronică a literaturii universale (curente culturale și literare, genuri și specii literare) din Epoca modernă și contemporană: secolele *XVII, XVIII, XIX, XX*;
- în clasa a XII-a: studierea literaturii universale din perspectiva tematică: *Copilărie, adolescență, tinerețe; Aventură și călătorie; Arta iubirii; Război și pace; Condiția umană; Provocările lumii noi*.

Structurarea diacronică a conținuturilor pentru clasele a X-a și a XI-a are drept scop ilustrarea coerentă și sistemică a procesului literar-artistic în raport cu evenimentele istorice, fenomenele sociale și culturale dintr-o epocă sau alta. Organizarea materiei pe module tematice în clasa a XII-a încurajează abordările de tip sintetic și comparativ al textelor literare studiate, observarea și examinarea transformărilor calitative a temelor și motivelor literare în funcție de specificul epocii/curentelor literare și al spațiilor culturale/geografice.

Variat în sugestii metodologice și de conținut curriculumul afirmă o deschidere pluralistă asupra fenomenului literar-artistic, stimulează utilizarea sa flexibilă, oferă profesorilor și autorilor de manuale libertatea de opțiune în alegerea textelor și a strategiilor didactice.

O categorie curriculară importantă, cu un grad înalt de abstractizare și generalizare, ce marchează așteptările societății privind parcursul școlar și performanțele cele mai generale care pot fi atinse de elevi la încheierea școlarizării reprezintă *competențele-cheie/transversale*. Acestea reprezintă atât tendințele din politicele educaționale naționale, reflectate în *Codul*

Educației (2014), cât și internaționale, stipulate în *Recomandările Comisiei Europene* (2018). Competențele-cheie/transversale vizează diferite sfere ale vieții sociale, poartă un caracter pluri-/inter-/transdisciplinar, se pot concretiza în cadrul competențelor specifice disciplinei, unităților de competențe, unităților de conținut, activităților de învățare și produselor școlare recomandate, se formează și se dezvoltă progresiv și gradual pe niveluri și cicluri de învățământ.

Disciplina *literatura universală* se axează pe obținerea de către elevi a unor cunoștințe, abilități, atitudini și valori care conturează sistemul de competențe specifice disciplinei literatura universală în liceu, profilul umanist. Unitățile de competențe specifice disciplinei sunt racordate sistemic și gradual la unitățile de conținut și activitățile de învățare.

Prezentul curriculum sugerează valorificarea posibilităților învățării active/ interactive, a educației centrate pe elev, integrarea experienței și opiniei elevilor în procesul de receptare a literaturii universale, abordarea constructivă, valorică, inter-/transdisciplinară a materiei studiate, asigurarea unui mediu educațional sigur, inclusiv, favorabil formării deprinderii și plăcerii de lectură și gândirii critice, independente.

Curriculum la disciplina *literatura universală* constituie bază pentru elaborarea ghidului metodologic la disciplina respectivă, a manualelor, testelor de evaluare și altor materiale curriculare.

II. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Statutul disciplinei	Aria curriculară	Treapta liceală, clasele	Nr. de ore pe săptămână	Nr. de ore rom/rus
Disciplină obligatorie	Limbă și comunicare	X	1	34
		XI	2/1	68/34
		XII	2/1	66/33

III. REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR PE UNITĂȚI DE CONȚINUT

Nr.	Clasa	Unități de conținut	Nr. de ore rom/rus
1	X	I. ANTICHITATEA II. EVUL MEDIU III. RENAȘTEREA <i>La discreția profesorului</i>	15 6 10 3
2	XI	I. LITERATURA SECOLULUI XVII II. LITERATURA SECOLULUI XVIII III. LITERATURA SECOLULUI XIX IV. LITERATURA LA HOTAR DE SECOLE: XIX-XX V. LITERATURA SECOLULUI XX <i>La discreția profesorului</i>	8 4 8 4 14 7 12 6 22 11 4 2
3	XII	I. COPILĂRIE, ADOLESCENȚĂ, TINEREȚE II. AVENTURĂ ȘI CĂLĂTORIE III. ARTA IUBIRII IV. RĂZBOI ȘI PACE V. CONDIȚIA UMANĂ VI. PROVOCĂRILE LUMII NOI <i>La discreția profesorului</i>	10 5 12 6 10 5 10 5 10 5 10 5 4 2

Detalierea orientativă și modalitatea de repartizare a temelor/unităților de conținut pe clase și unități de timp la disciplină, în raport cu conținuturile curriculare, se stabilește prin *Reperele metodologice de organizare a procesului educațional la disciplină*, aprobată prin ordin de minister.

IV. COMPETENȚE SPECIFICE DISCIPLINEI

Competențele specifice reprezintă sisteme integrate de cunoștințe, abilități, valori și atitudini, pe care și le propune să le formeze/dezvolte fiecare disciplină la nivelul învățământului gimnazial, prin corelare cu întreaga perioadă de școlarizare [p.24]¹.

1. Interpretarea textelor literare de referință prin raportarea la epocă/curent literar sau mișcare literară, asumându-și valori general umane și universale.
2. Valorificarea experiențelor de lectură în abordare inter-/ transdisciplinare, manifestând respect, toleranță pentru diversitatea culturală.
3. Exprimarea identității culturale proprii în context universal, dovedind interes și implicare în dialogul intercultural și literar.

V. MATRICEA COMPETENȚELOR

Competență specifică	Unități de competență		
	Clasa a X-a	Clasa a XI-a	Clasa a XII-a
1. Interpretarea textelor literare de referință prin raportarea la epocă/curent literar sau mișcare literară, asumându-și valori general umane și universale.	1.1. Identificarea caracteristicilor esențiale ale unor epoci/curente literare. 1.2. Ilustrarea elementelor specifice epocii/curentului literar în textele studiate. 1.3. Aprecierea viziunilor asupra lumii și asupra omului reflectate în texte literare din epoci/curente diferite.	1.1. Analiza trăsăturilor esențiale ale epocilor/ curentelor și mișcărilor literare. 1.2. Corelarea elementelor constitutive ale textelor literare cu estetici/modele literare. 1.3. Valorificarea specificului textelor literare din perspectiva evoluției literare.	1.1. Raportarea temelor și motivelor literare la epoci/ curente și mișcări literare. 1.2. Compararea trăsăturilor esențiale ale unor opere literare de referință din spații culturale și perioade istorice diferite. 1.3. Interpretarea textelor literare din epoci/curente diferite din perspectiva experienței umane.
2. Valorificarea experiențelor de lectură în abordare inter-/ transdisciplinare,	2.1. Identificarea strategiilor de lectură a textelor literare, adecvate epocii.	2.1. Utilizarea strategiilor de lectură a textelor literare, adecvate epocii/ curentului.	2.1. Aplicarea strategiilor de lectură a textelor din perspectivă tematică.

¹ *Cadrul de referință al curriculumului național*, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 432 din 29 mai 2017.

manifestând respect, toleranță pentru diversitatea culturală.	<p>2.2. Analiza trăsăturilor literare/artistice din perspectiva epocii/ curențului în context universal.</p> <p>2.3. Prezentarea textelor literare în raport cu arta, științele etc.</p>	<p>2.2. Sintetizarea caracteristicilor literare/ artistice ale epocii/ curențului în context național și/sau universal.</p> <p>2.3. Interpretarea textelor din perspectivă caracteristicilor epocii/ curențului în arta, științele etc.</p>	<p>2.2. Valorificarea informației asupra circulației temelor și a motivelor literare în context național și/sau universal.</p> <p>2.3. Interpretarea textelor din perspectivă tematică inter-/transdisciplinară.</p>
3. Exprimarea identității culturale proprii în context universal, dovedind interes și implicare în dialogul intercultural și literar.	<p>3.1. Implicarea în dialogul intercultural și literar.</p> <p>3.2. Exprimarea propriului punct de vedere față de valorile culturii literare.</p> <p>3.3. Manifestarea respectului față de valorile general umane.</p>	<p>3.1. Realizare dialogului intercultural din perspectivă istorico – literară.</p> <p>3.2. Exprimarea opiniei argumentate în legătură cu evoluția fenomenului literar.</p> <p>3.3. Aprecierea estetică a operelor de artă, printr-o varietate de mijloace.</p>	<p>3.1. Susținerea dialogului intercultural și literar din perspectivă tematică prin reflecții critice asupra lumii și a experienței umane.</p> <p>3.2. Aprecierea critică și estetică a textelor literare din perspectivă tematică.</p> <p>3.3. Evaluarea identității culturale proprii în baza valorilor general umane și universale ale textelor.</p>

VI. UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

CLASA a X-a

Unități de competențe	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
1.1. Identificarea caracteristicilor esențiale ale unor epoci/curențe literare.	<p>I.ANTICHITATE</p> <p>Literatura universală și literatura națională</p> <p>Mitologia popoarelor lumii</p>	<p>Activități:</p> <p>Exerciții de documentare</p> <p>Procesarea informației</p> <p>Formularea întrebărilor/răspunsurilor pentru înțelegerea contextului epocii</p> <p>Producerea textelor de diferit tip pe varii suporturi</p> <p>Dezbaterea unei idei / probleme de interes general</p>

<p>1.2. Ilustrarea elementelor specifice epocii/actualului literar în textele studiate.</p> <p>1.3. Aprecierea viziunilor asupra lumii și asupra omului reflectate în texte literare din epoci/actuale diferite.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mit și sisteme mitologice: noțiuni generale • Mituri cosmogonice (grec, ebraic, indian etc.) • Mituri despre eroi <p>Literatura Orientului antic</p> <ul style="list-style-type: none"> • Literatura Orientului antic: privire de ansamblu • Literatura sumero-babiloniană • Literatura ebraică <p>Literatura Greciei antice</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cultura Greciei antice: privire de ansamblu • Eposul homeric • Dramaturgia antică greacă <p>Literatura Romei antice</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cultura latină, privire de ansamblu • Lirica latină din „secolul de aur” 	<p>Lectura individuală /notele de lectură</p> <p>Agenda cu notițe paralele</p> <p>Lectura analitică a textului</p> <p>Explicarea/exemplificarea pe text a elementelor specifice epocii/actualului literar</p> <p>Caracterizarea personajului</p> <p>Exprimarea punctului de vedere propriu pe marginea textelor studiate</p> <p>Argumentarea ideilor în cadrul situațiilor de comunicare orală</p> <p>Discutarea în perechi / în grup pe teme de interes general</p> <p>Redactarea comentariilor literare</p> <p>Produse:</p> <p>Eseul. Interviu. Prezentări orale cu suport multimodal. Proiectul individual/in grup</p>
<p>2.1. Identificarea strategiilor de lectură a textelor literare, adecvate epocii.</p> <p>2.2. Analiza trăsăturilor literare/artistice din perspectiva epocii/actualului în context universal.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cultura latină, privire de ansamblu • Lirica latină din „secolul de aur” <p>II. EVUL MEDIU</p> <p>Literatura Evului Mediu oriental</p> <ul style="list-style-type: none"> • Literatura arabă • Literatura persană 	<p>Activități:</p> <p>Exerciții practice pentru aprofundarea tehnicielor de lectură</p> <p>Exerciții de lectură expresivă</p> <p>Lectura ghidată</p> <p>Lectura interrogativă a textelor</p> <p>Lectura independentă a textelor de proporții</p> <p>Discuții asupra lecturilor</p> <p>Formularea argumentelor și ierarhizarea lor</p> <p>Harta conceptuală</p> <p>Identificarea elementelor subiectului literar</p> <p>Analiza structurii textului literar</p> <p>Acumularea și trierea ideilor</p> <p>Analiza mostrelor de texte relevante</p>
<p>2.3. Prezentarea textelor literare în raport cu arta, științele etc.</p>		<p>Accesarea surselor adecvate</p> <p>Acumularea și analiza ideilor</p> <p>Discuții de grup</p> <p>Selectarea argumentelor/exemplilor relevante</p> <p>Compararea text (fragmentului) vs. ecranizare</p> <p>Produse:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Literatura japoneză <p>Literatura Evului Mediu european</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poemul eroic medieval • Romanul cavaleresc • Creația lui Dante Alighieri <p>III. RENAȘTEREA</p> <p>Epoca Renașterii și umanismul</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lirica renascentistă, sonetul • Teatrul renascentist • Romanul și nuvela epocii Renașterii 	<p>Pagina de lectură /Jurnalul de lectură. Testul de lectură. Rezumatul. Textul argumentativ. Discuția de grup.</p> <p>Activități: Identificarea informației în sursele literare/nonliterare/mass-media. Procesarea informației. Redactarea textelor de diferit tip pe variu suporturi. Dialogul imaginar între personaje Elaborarea textului în funcție de tipul de discurs</p> <p>Activități de formulare în scris a unui punct de vedere Caracterizarea personajului Algoritmul de idei Acumularea și analiza ideilor Argumentarea ideilor Exerciții de scriere. Producerea textelor funcționale</p> <p>Producerea unor idei, mesaje, adecvate situației de comunicare. Prezentarea argumentată a unui set de valori literare recunoscute social și cultural Dezbaterea unei idei / probleme de interes general</p> <p>Produse: Prezentarea publică. Alocuțunea. Compoziția-sinteză . Dezbaterea. Eseul reflexiv. Portofoliul / E - Portofoliu.</p>
<p>3.1. Implicarea în dialogul intercultural și literar.</p> <p>3.2. Exprimarea propriului punct de vedere față de valorile culturii literare.</p> <p>3.3. Manifestarea respectului față de valorile general umane.</p>		

CLASA a XI-a

Unități de competențe	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>1.1. Analiza trăsăturilor esențiale ale epocilor/ curentelor și mișcărilor literare.</p>	<p>I. LITERATURA SECOLULUI AL XVII-LEA</p> <p>Clasicismul</p> <ul style="list-style-type: none"> • Contextul istoric și 	<p>Activități: Selectarea și procesarea informației din sursele corespunzătoare Activități de studiu dirijat prin explicarea termenilor-cheie Formularea întrebărilor/răspunsurilor pentru înțelegerea contextului epocii</p>

<p>1.2. Corelarea elementelor constitutive ale textelor literare cu estetici/modele literare.</p> <p>1.3. Valorificarea specificului textelor literare din perspectiva evoluției literare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • specificul epocii • Clasicismul francez • Poezia japoneză cu formă fixă <p>II. LITERATURA SECOLULUI AL XVIII- LEA</p> <p>Iluminismul</p> <ul style="list-style-type: none"> • Contextul istoric și ideologic • Romanul iluminist • Dramaturgia iluministă <p>III. LITERATURA SECOLULUI AL XIX-LEA</p> <p>Romantismul</p> <ul style="list-style-type: none"> • Romantismul: contextul istoric și noțiuni generale • Lirica romantică: meditația, balada, poemul romantic • Proza romantică: romanul istoric, proza scurtă, basmul cult <p>Realismul</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realismul: contextul apariției curentului și noțiuni generale • Romanul realist • Nuvela realistă 	<p>Lectura individuală/notele de lectură</p> <p>Explicarea/exemplificarea pe text a elementelor specifice epocii/curentului literar</p> <p>Caracterizarea personajelor literare</p> <p>Comentarea semnificației titlului, motivului literar.</p> <p>Analiza simbolului literar.</p> <p>Identificarea trăirilor, stărilor, ipostazelor eului liric.</p> <p>Comentarea algoritmică a figurilor de stil.</p> <p>Analiza compoziției textului literar</p> <p>Exprimarea punctului de vedere propriu pe marginea textelor studiate</p> <p>Argumentarea ideilor în cadrul situațiilor de comunicare orală</p> <p>Discutarea în perechi / în grup pe teme de interes general</p> <p>Redactarea eseurilor/comentariilor literare</p> <p>Produse: Articol în mediul online. Prezentări orale cu suport multimodal. Portofoliul. Harta conceptuală. Expunerea (după imagini, reprezentări grafice etc.)</p>
<p>2.1. Utilizarea strategiilor de lectură a textelor literare, adecvate epocii/ curentului.</p> <p>2.2. Sintetizarea caracteristicilor literare/ artistice ale epocii/curentului în context național și/sau universal.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Realismul: contextul apariției curentului și noțiuni generale • Romanul realist • Nuvela realistă 	<p>Activități :</p> <p>Lectura împotrivă</p> <p>Exerciții de lectură expresivă</p> <p>Lectura ghidată.</p> <p>Lectura interogativă a textelor</p> <p>Discuții asupra lecturilor</p> <p>Lectura independentă, extra muros, a textelor de proporții</p> <p>Identificarea informației din surse adecvate</p> <p>Acumularea și analiza ideilor</p> <p>Exerciții de structurare a informației.</p> <p>Elaborarea lucrărilor argumentative</p> <p>Identificarea caracteristicilor unui curent</p> <p>Elaborarea sintezelor</p> <p>Redactarea textelor</p> <p>Asocieri libere</p>

2.3. Interpretarea textelor din perspectivă caracteristicilor epocii/ curențului în artă, științele.	<p>IV. LITERATURA LA HOTAR DE SECOLE: XIX- XX</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diversitatea curențelor literare și artistice la juncțura secolelor XIX-XX • Naturalismul: trăsăturile generale ale curențului • Simbolismul: trăsăturile generale ale curențului • Neoromantism: trăsăturile generale ale curențului 	Analiza cronotopului Formularea argumentelor și ierarhizarea lor Analiza compoziției textului literar Comentariul literar Accesarea surselor adecvate Acumularea și analiza ideilor Discuții de grup Dezbateri Compararea text (fragm.) vs. ecranizare. Exerciții de interpretare Produse: Testul de lectură. Jurnalul reflexiv. Interviu. Comentariul literar. Dezbaterea.
3.1. Realizare dialogului intercultural din perspectivă istorico – literară. 3.2. Exprimarea opiniei argumentate în legătură cu evoluția fenomenului literar. 3.3. Aprecierea estetică a operelor de artă, printr-o varietate de mijloace.	<p>V. LITERATURA SECOLULUI AL XX-LEA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Literatura universală în secolul al XX-lea: repere generale • Diversitatea curențelor avangardiste: dadaism, futurism, suprarealism, expresionism • Alte ipostaze ale poeziei în secolul al XX-lea • Diversitatea prozei în secolul al XX-lea • Dramaturgia secolului al XX-lea • Postmodernism: trăsături generale 	Activități: Revizuirea termenilor-cheie Harta conceptuală Identificarea informației în sursele literare/nonliterare/mass-media. Procesarea informației. Redactarea textelor de diferit tip pe variu suporturi. Dialogul imaginar între personaje Elaborarea textului în funcție de tipul de discurs Lectura critică a unui text Acumularea și analiza ideilor Argumentarea ideilor Conversația euristică Exerciții de interpretare a textului Analiza comparativă Caracterizarea personajului Exerciții de scriere. Analiza literară, comentariul literar Asocieri libere Jurnalul reflexiv Producerea unor idei, mesaje, adecvate situației de comunicare. Prezentarea argumentată a unui set de valori literare recunoscute social și cultural. Dezbaterea unei idei / probleme de interes general Harta valorică
		Produse: Prezentarea publică Eseul. Referatul. Discursul.

		Proiectul în grup /individual.
--	--	--------------------------------

CLASA A XII-A

Unități de competențe	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>1.1. Raportarea temelor și motivelor literare la epoci/actuale și mișcări literare.</p> <p>1.2. Compararea trăsăturilor esențiale ale unor opere literare de referință din spații culturale și perioade istorice diferite.</p> <p>1.3. Interpretarea textelor literare din epoci/actuale diferite din perspectiva experienței umane.</p>	<p>I. COPILĂRIE, ADOLESCENȚĂ, TINERETE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Copilăria cu ochi de matur • Vise și speranțe ale adolescenței • Conflictul generațiilor • Viața ca un proiect <p>II. AVENTURĂ ȘI CĂLĂTORIE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Călătoria și aventura ca un fenomen cultural și istoric • Robinsonada literară • Călătoria fantastică <p>III. ARTA IUBIRII</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dragostea ca sentiment și experiență umană în literatura universală • Cupluri în literatură • Dragostea și căsătoria 	<p>Activități:</p> <p>Elaborarea câmpului lexical al temei studiate</p> <p>Selectarea/procesarea informației</p> <p>Analiza comparativă</p> <p>Identificarea și explicarea diferențelor și a momentelor în abordarea temei studiate în diferite epoci/actuale literare</p> <p>Comentarea unui motiv literar</p> <p>Lectura individuală/notele de lectură</p> <p>Comentarea citatelor și ideilor din textele studiate</p> <p>Caracterizarea personajelor literare specifice epocii/actuale literare din perspectiva tematică</p> <p>Explicarea/exemplificarea pe text a elementelor specifice spațiului cultural, perioadei istorice</p> <p>Exerciții de interpretare a textelor literare</p> <p>Formularea problemelor actuale și a soluțiilor relevante în baza temei studiate</p> <p>Organizarea unei dezbateri în baza temei studiate</p> <p>Produse:</p> <p>Investigații tematice/studii de caz individual / în grup. Discuții în grup. Comentariul literar.</p> <p>Activități:</p> <p>Exerciții practice pentru aprofundarea tehniciilor de lectură</p> <p>Exerciții de lectură expresivă</p> <p>Lectura ghidată.</p> <p>Lectura interogativă a textelor</p> <p>Lectura independentă a textelor de proporții</p>
2.1. Aplicarea strategiilor de lectură a textelor din perspectivă tematică.		

<p>2.2. Valorificarea informației asupra circulației temelor și a motivelor literare în context național și/sau universal.</p> <p>2.3. Interpretarea textelor din perspectivă tematică inter-/transdisciplinară.</p>	<h4>IV. RĂZBOI ȘI PACE</h4> <ul style="list-style-type: none"> • Omul în fața războiului • Viața și destinul „generației pierdute” • Întoarcerea după război 	<p>Discuția ghidată Redactarea textelor. Acumularea și analiza ideilor Discuții de grup Exerciții de organizare a informației Activități de recompunere a diverselor tipuri de texte</p> <p>Selectarea exemplelor pentru argumentare Interpretarea textului, aplicând noțiunile învățate Investigația de grup Comentarea socio-culturală a textului Exercițiul de cercetare a unei componente structurale compoziționale a textului epic</p> <p>Produse: Testul de lectură Interviu. Studiu de caz. Eseu.</p>
<p>3.1. Susținerea dialogului intercultural și literar din perspectivă tematică prin reflecții critice asupra lumii și a experienței umane.</p> <p>3.2. Aprecierea critică și estetică a textelor literare din perspectivă tematică.</p> <p>3.3. Evaluarea identității culturale proprii în baza valorilor general umane și universale ale textelor.</p>	<h4>V. CONDIȚIA UMANĂ</h4> <ul style="list-style-type: none"> • Tema destinului uman în literatura universală • Individual și societatea • Criza personalității umane din epoca contemporană: perspective literare și artistice <h4>VI. PROVOCĂRILE LUMII NOI</h4> <ul style="list-style-type: none"> • Civilizația contemporană și utopiile moderne • De la utopie la antiutopie • Omul și inteligența artificială • Problemele etice și morale ale lumii globale 	<p>Activități: Comentarea informației detectate. Discuții în grup Argumentarea ideilor Dezbateri Elaborarea strategiei de scriere a referatului Realizarea unui discurs privind actualitatea temei studiate</p> <p>Comentariul analitic al propriilor lecturi Selectarea ideilor Formularea argumentelor Exemplificarea Elaborarea sintezelor Discuții ghidate</p> <p>Acumularea și analiza ideilor Discernarea informației Producerea unor idei, mesaje, adevărate situației de comunicare. Prezentarea argumentată a unui set de valori literare recunoscute social și cultural. Dezbaterea unei idei / probleme de interes general.</p> <p>Produse:</p>

		Referatul. Portofoliul. Discursul. Proiect individual/ de grup. Studiul de caz.
--	--	---

VII. TEXTE RECOMANDATE

CLASA a X-a

Unități de conținut	Texte recomandate	Noțiuni-cheie
I.ANTICHITATE Literatura universală și literatura națională		
Mitologia popoarelor lumii <ul style="list-style-type: none"> • Mit și sisteme mitologice: noțiuni generale. • Mituri cosmogonice (grec, ebraic, indian etc.) • Mituri despre eroi. Literatura Orientului antic <ul style="list-style-type: none"> • Literatura Orientului antic: privire de ansamblu • Literatura sumero-babiloniană • Literatura ebraică Literatura Greciei antice <ul style="list-style-type: none"> • Cultura Greciei antice: privire de ansamblu • Eposul homeric • Dramaturgia antică greacă Literatura Romei antice <ul style="list-style-type: none"> • Cultura latină, privire de ansamblu • Lirica latină din „secolul de aur” 	<p>Mituri grecești: mitul creației, mituri despre războiul troian, mituri despre Heracle, mitul despre Prometeu etc.</p> <p><i>Eposul lui Ghilgameș Psalmii lui David, Pildele lui Solomon, Eclesiastul</i> etc.</p> <p>Epopeea: Homer, <i>Iliada, Odissea</i>; Longos, <i>Dafnis și Cloe</i></p> <p>Dramaturgia: Eschil, <i>Prometeu înlăuntru</i>; Sofocle, <i>Oedip rege</i>, <i>Antigona</i>; Euripide, <i>Medeea</i>; Aristofan, <i>Păsările, Pacea</i> etc.</p> <p>Epopeea: Publius Vergilius Maro, <i>Eneida</i></p> <p>Lirica: Horațiu, <i>Oda IX (Lui Taliarh</i>, Cartea I), <i>Oda XIV (Către Postumus</i>, Cartea II), <i>Satira I</i> (Cartea I), <i>Satira V</i> (Cartea II), <i>Epistolă către Pisoni</i>; Ovidiu, <i>Elegia I și Elegia IX</i> (din Amoruri, Cartea I), <i>Penelope către Ulise</i> (<i>Epistola I</i> din <i>Heroide</i>), <i>Medeea către Iason</i> (<i>Epistola XII</i> din <i>Heroide</i>), <i>Scrisoarea V Către Maximus</i> (Cartea I, <i>Pontice</i>), <i>Scrisoarea VIII Către Severus</i> (Cartea I, <i>Pontice</i>) etc.</p>	literatura universală, literatura națională mit, mitologie, mitologie greacă, mit cosmogonic, mit eroic, eroul civilizator literaturi orientale, epos, psalm, cântec, canon biblic antichitate, epopee, tragedie, tragic, dramă cu satiri, comedie, comic, monolog, dialog, cor, catharsis, elegie, distih elegiac, odă, satiră, epigramă, poem didactic, epoca de aur
II. EVUL MEDIU		

<p>Literatura Evului Mediu oriental</p> <ul style="list-style-type: none"> • Literatura arabă • Literatura persană • Literatura japoneză <p>Literatura Evului Mediu european</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poemul eroic medieval • Romanul cavaleresc • Creația lui Dante Alighieri 	<p>Povești din culegerea <i>O mie și una de nopți</i>; Omar Khayam, <i>Catrene</i>; Sei Shonagon, <i>Însemnări de căpătâi</i> etc.</p> <p>Poemul eroic: <i>Beowulf, Cântecul Nibelungilor, Cântecul Cidului, Cântecul lui Roland, Cântec despre oastea lui Igor</i> etc.</p> <p>Romanul cavaleresc: Chretien de Troyes, <i>Lancelot sau Cavalerul din căruță, Yvain sau Cavalerul Leului; Wolfram von Eschenbach, Parzifal</i> etc. Dante Alighieri, <i>Viața nouă, Divina Comedie</i></p>	<p>poveste, povestire înrămată, gazel, robai, tanka</p> <p>literatură medievală, poem eroic, roman cavaleresc, saga, viziune</p>
<p>III. RENAȘTEREA</p> <p>Epoca Renașterii și umanismul</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lirica renascentistă, sonetul • Teatrul renascentist • Romanul și nuvela epocii Renașterii 	<p>Lirica: Francesco Petrarca, <i>Canzonierul</i> (LXI, CXXXIV, CXXVIII); Michelangelo Buonarroti, <i>Rime</i> (239, 285); William Shakespeare, <i>Sonete</i> (LV, LXVI, CXVI); Pierre de Ronsard, <i>Elegie lui Remy Belleau, excelent poet francez, Pentru Casandra, Pentru Maria</i> etc.</p> <p>Poemul: Torquato Tasso, <i>Ierusalimul eliberat</i>; Luiz de Camoes, <i>Lusiada</i> etc.</p> <p>Romanul: François Rabelais, <i>Gargantua și Pantagruel</i>; Miguel de Cervantes Saavedra, <i>Iscusitul hidalgo Don Quijote de la Mancha</i> etc.</p> <p>Nuvela: Giovanni Boccaccio, <i>Decameronul</i>; Matteo Bandello, <i>Nuvele</i>; Miguel de Cervantes Saavedra, <i>Nuvele exemplare</i> etc.</p> <p>Dramaturgia: Lope Felix de Vega Carpio, <i>Câinele grădinărilui</i>; William Shakespeare, <i>Hamlet, Regele Lear, Macbeth, Othello, Îmblânzirea scorpiei, Visul unei nopți de vară</i> etc.</p> <p>Eseul: Michel de Montaigne, <i>Eseuri</i>; Thomas Morus, <i>Utopia</i>; Niccolò Machiavelli, <i>Principele</i>; Erasm din Rotterdam, <i>Elogiul nebuniei</i>.</p>	<p>Renaștere, umanism, sonet, petrarchism, roman, nuvela, realism renascentist, utopie</p>

CLASA a XI-a

Unități de conținut	Texte recomandate	Notiuni-cheie
I. LITERATURA SECOLULUI AL XVII-LEA	<p>Lirica: Andreas Gryphius, <i>Către lume, Deșertăciunea lumii, Vanitatea celor pământești</i>; Matsuo</p>	clasicism, clasic, baroc, artă poetică, regula celor

<p>Clasicismul</p> <ul style="list-style-type: none"> • Contextul istoric și specificul epocii • Clasicismul francez • Poezia japoneză cu formă fixă 	<p>Basho, <i>Pojghița...</i>, <i>Târziu, Rătușca...</i>etc.</p> <p>Epica: Rene Descartes, <i>Tratatul despre pasiunile sufletului</i>; Blaise Pascal, <i>Cugetările</i>; La Bruyere, <i>Caracterele</i> (cap. VIII, <i>Despre curte</i>, cap. IX. <i>Despre cei mari</i>) etc.</p> <p>Dramaturgia: Jean Racine, <i>Andromaca</i>, <i>Iphigenia</i>, <i>Fedra</i>; Pierre Corneille, <i>Cidul</i>, <i>Horațiu</i>; Jean-Baptiste Moliere, <i>Avarul</i>, <i>Tartuffe</i>, <i>Burghezul gentilom</i> etc.</p> <p>Eseul/textul teoretic: Alexander Pope, <i>Eseu despre om</i>; Nicolas Boileau-Despreaux, <i>Arta poetică</i> etc.</p>	<p>trei unități (de timp, loc și acțiune), ierarhia genurilor, veridicitate, imitare, intrigă,deznodământ, quiproquo, haiku</p>
<p>II. LITERATURA SECOLULUI AL XVIII- LEA</p> <p>Iluminismul:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Contextul istoric și ideologic • Romanul iluminist • Dramaturgia iluministă 	<p>Epica: Charles-Louis de Montesquieu, <i>Scrisori persane</i>; Denis Diderot, <i>Nepotul lui Rameau</i>; Jean-Jacques Rousseau, <i>Iulia sau Noua Eloiză</i>; Daniel Defoe, <i>Viața și nemaipomenitele aventuri ale lui Robinson Crusoe</i>; Jonathan Swift, <i>Călătoriile lui Gulliver în mai multe țări depărtate ale lumii</i>; Henry Fielding, <i>Tom Jones</i>; Johann Wolfgang von Goethe, <i>Suferințele Tânărului Werther</i>; Voltaire, <i>Candide sau optimismul</i> etc.</p> <p>Dramaturgia: Pierre Augustin Caron de Beaumarchais, <i>Bărbierul din Sevilla</i>, <i>Nunta lui Figaro</i>; Carlo Goldoni, <i>Văduva isteață</i>; Gotthold Ephraim Lessing, <i>Nathan înțeleptul</i>, <i>Emilia Galotti</i>; Friedrich von Schiller, <i>Hoții</i>, <i>Intrigă și iubire</i>, <i>Don Carlos</i>; Johann Wolfgang von Goethe, <i>Faust</i> etc.</p> <p>Confesiuni, memorialistică: Jean-Jacques Rousseau, <i>Confesiuni</i>; Johann Wolfgang von Goethe, <i>Poezie și adevăr</i> etc.</p>	<p>iluminism, clasicismul iluminist, realismul iluminist, sentimentalism, preromantism, roman de aventură, roman epistolar, Bildungsroman, roman gotic, confesiune, povestire filozofică, tragedia burgheză</p>
<p>III. LITERATURA SECOLULUI AL XIX- LEA</p> <p>Romantismul</p> <ul style="list-style-type: none"> • Romantismul: contextul istoric și noțiuni generale • Lirica romantică: meditația, balada, poemul romantic • Proza romantică: 	<p>Lirica:</p> <p>Meditația: Victor Hugo, <i>Istoria, Cuvinte pe dună, Extaz</i> etc.</p> <p>Elegia: Alfonse de Lamartine, <i>Lacul</i>; Alfred de Musset, <i>Nopțile</i>; Adam Mickiewicz, <i>Către D.D.</i>; Heinrich Heine, <i>Lazăr</i>; Aleksandr Sergheevici Pușkin, <i>La mormântul lui Anacreon</i> etc.</p> <p>Pastelul (poezia peisagistică): Heinrich Heine, <i>Marea Nordului</i>; Nicolaus Lenau, <i>Cântecele trestiei</i>;</p>	<p>romantism, romantic, curent literar, manifestul literar, meditație, pastel, odă, baladă, poem romantic, roman istoric, dramă romantică, ironia romantică, medievism romantic, orientalism romantic, originalitate, fabulos, oniric, antiteză, culoare locală</p>

romanul istoric, proza scurtă, basmul cult	<p>Sandor Petofi, <i>Tisa</i> etc.</p> <p>Oda: Victor Hugo, <i>Poporului</i>; John Keats, <i>Odă la o urnă grecească</i>; Adam Mickiewicz, <i>Oda tinereții</i> etc.</p> <p>Balada: Nicolaus Lenau, <i>Cei trei</i>; Adam Mickiewicz, <i>La pândă, Budrys și fiți săi</i>; Heinrich Heine, <i>Loreley</i>; Samuel Taylor Coleridge, <i>Balada bătrânlui marină</i> etc.</p> <p>Epistola: Sandor Petofi, <i>Către poeții veacului XIX</i>.</p> <p>Satira: Victor Hugo, <i>Pedepsile</i> etc.</p> <p>Inmul: Alfons de Lamartine, <i>Inm dimineții</i>; Novalis, <i>Innuri către noapte</i>; Sandor Petofi, <i>Italia</i>; Charles Baudelaire, <i>Inm frumuseții</i> etc.</p> <p>Epica:</p> <p>Poemul romantic: Heinrich Heine, <i>Atta Troll, Germania. O poveste de iarnă</i>; Mihail Iurievici Lermontov, <i>Demonul</i>; George Gordon Byron, <i>Pelerinajul lui Childe Harold</i>; Alfred de Vighy, <i>Eloa</i>; Alfons de Lamartine, <i>Căderea îngerului</i>; Edgar Allan Poe, <i>Corbul</i>; Henry Longfellow, <i>Cântec despre Hayawatta</i>; Victor Hugo, <i>Legenda secolelor</i>; Alfred de Musset, <i>Rolla</i> etc.</p> <p>Romanul: Walter Scott, <i>Ivanhoe</i>; Victor Hugo, <i>Catedrala Maicii Domnului din Paris</i>; Novalis, <i>Heinrich von Ofterdingen</i>; Mihail Iurievici Lermontov, <i>Un erou al timpului nostru</i> etc.</p> <p>Proza scurtă: Ernst Theodor Amadeus Hoffmann, <i>Urciorul de aur</i> (poveste); Edgar Allan Poe, <i>Cărăbușui de aur, Prăbușirea casei Usher</i> etc.</p> <p>Dramaturgia: Alessandro Manzoni, <i>Adelchi</i>; Alexandre Dumas, <i>Henric al III-lea</i>; Alfred-Victor de Vigny, <i>Chatterton</i>; Alfred de Musset, <i>Lorenzaccio</i>; Victor Hugo, <i>Hernani, Ruy Blas, Marie Tudor</i>; Aleksandr Sergheevici Pușkin, <i>Boris Godunov</i>; Percy Bysshe Shelley, <i>Prometeu descătușat</i> (poem dramatic) etc.</p> <p>Texte teoretice: Alessandro Manzoni, <i>Prefață la Conte de Carmagnola</i>; Victor Hugo, <i>Prefață la Cromwell</i>;</p>	realism, realist, mimesis,
--	---	----------------------------

<p>Realismul</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realismul: contextul apariției curentului și noțiuni generale. • Romanul realist • Nuvela realistă 	<p>Heinrich Heine, <i>Școala romantică</i>; Theophile Gautier, <i>Istoria romantismului</i>; Edgar Allan Poe, <i>Filosofia compozitiei</i> etc.</p> <p>Epica:</p> <p>Romanul: Stendhal, <i>Roșu și negru</i>; Honoré de Balzac, <i>Taina Goriot</i>, <i>Eugenie Grandet</i>; George Sand, <i>Indiana</i>; Gustave Flaubert, <i>Doamna Bovary</i>; Charles Dickens, <i>Marile speranțe</i>; Charlotte Brontë, <i>Jane Eyre</i>; William Makepeace Thackeray, <i>Bîlcii deșertăciunilor</i>; Nicolai Vasilievici Gogol, <i>Suflete moarte</i>; Ivan Sergheevici Turgheniev, <i>Părini și copii</i>; Ivan Aleksandrovici Goncuarov, <i>Oblomov</i>; Lev Nicolaevici Tolstoi, <i>Război și pace</i>, <i>Ana Karenina</i>; Fiodor Mihailovici Dostoievski, <i>Crimă și pedeapsă</i>, <i>Idiotul</i>, <i>Frații Karamazov</i> etc.</p> <p>Proza scurtă: Honoré de Balzac, <i>Gobseck</i>; Prosper Mérimée, <i>Mateo Falcone</i>, <i>Carmen</i>; Nicolai Vasilievici Gogol, <i>Mantaua</i>; Ivan Sergheevici Turgheniev, <i>Însemnările unui vânător</i> (la alegere); Anton Pavlovici Cehov, <i>Salonul nr. 6</i>, <i>Stepa</i>, <i>Duelul</i>, <i>Kaștanka</i>; Lev Nicolaevici Tolstoi, <i>Povestiri din Sevastopol</i> (la alegere) etc.</p> <p>Dramaturgia: Nicolai Vasilievici Gogol, <i>Revizorul</i>; Henrik Ibsen, <i>O casă cu păpuși</i>; George Bernard Shaw, <i>Pigmalion</i>, <i>Profesiunea doamnei Warren</i>; Anton Pavlovici Cehov, <i>Pescărușul</i>, <i>Livada cu vișini</i> etc.</p> <p>Texte teoretice: Honoré de Balzac, <i>Prefață la Comedia umană</i>; <i>Studiu despre Beylle</i>; Jules Champfleury, <i>Realismul</i>.</p>	<p>tehnica detaliului, oglindire/reflectare, obiectivitate, veridicitate, determinism social, roman realist dramă realistă, personaj realist, tip literar, tipizare</p>
<p>IV. LITERATURA LA HOTAR DE SECOLE: XIX- XX</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diversitatea curentelor literare și artistice la juncțura secolelor XIX-XX • Naturalismul: trăsăturile generale ale curentului 	<p>Lirica parnasianistă: Theophile Gautier, <i>Arta</i>, <i>Carmen</i>; Leconte de Lisle, <i>Elefanții</i>; José Maria de Hérédia, <i>Michelangelo</i>; Stefan George, <i>Infantul</i>, <i>Algabal</i> (<i>Imperiul subteran</i>); Stephane Mallarme, <i>Irodiada</i>, <i>După-amiaza unui faun</i> (eglogă), <i>Evantai</i>; Paul Valery, <i>Poezie</i>, <i>Orfeu</i>, <i>Nașterea lui Venus</i>, <i>În pădurea adormită</i>, <i>Dansatoarele ideale</i>, <i>Rodiile</i>; Rubén Darío, <i>Simfonie în gri major</i>, <i>Eurămăresc o formă</i> etc.</p> <p>Lirica simbolistă: Charles Baudelaire, <i>Albatrosul</i>, <i>Corespunderi</i>, <i>Spleen</i> (I, III), <i>Un hoit</i>; Paul Verlaine, <i>Cântec de</i></p>	<p>parnasianism, simbolism, „artă pentru artă”, decadent, simbol, sugestie, sinestezie, exotic, muzicalitatea, limbajului, vers liber, corespondențe naturalism, roman experimental, concepție pozitivistă, determinism biologic, impresionism,</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Simbolismul: trăsăturile generale ale curentului • Neoromantism: trăsăturile generale ale curentului 	<p><i>toamnă, În mine curge-un plâns; Arthur Rimbaud, Vocale, Corabia beată, Iluminările; Stephane Mallarmé, Mormânt, Evantaiul, Sufletul tot rezumat; Paul Valery, Cimitirul marin, Auroră, Tânăra Parcă, Am privit; Stefan George, Ci vino, parcul nu e mort..., Pășind domol..., Cândva cu tine..., Drum la răscruce...; Cesar Vallejo, Heralzii negri, Nevroză anxioasă, Noapte de Crăciun etc.</i></p> <p>Epica: Romanul: Emile Zola, <i>Germinal</i>; Guy de Maupassant, <i>Bel-Ami</i>; Alphonse Daudet, <i>Nababul</i>; Theodore Dreiser, <i>O tragedie americană</i>; Oscar Wilde, <i>Portretul lui Dorian Gray</i> etc. Proza scurtă: Guy de Maupassant, <i>Bulgăre de seu</i>; Robert Louis Stevenson, <i>Straniul caz al doctorului Jekyll și al domnului Hyde</i> etc. Dramaturgia: Gerhart Hauptmann, <i>Țesătorii</i>; Johan August Strindberg, <i>Domnișoara Iulia</i> etc. Texte teoretice: Jean Moreas, <i>Simbolismul</i>.</p>	neoromantism, transcendentalism, estetism
<p>V. LITERATURA SECOLULUI AL XX-LEA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Literatura universală în secolul al XX-lea: repere generale • Diversitatea curentelor avangardiste: dadaism, futurism, suprarealismul, expresionism • Alte ipostaze ale poeziei în secolul 	<p>Avangarda și poezia manifestelor Futurismul: Filippo Tomasso Marinetti, <i>Fundarea și manifestul futurismului, Automobilului de curse, Bombardament</i>. Dadaismul: Tristan Tzara, <i>Manifestul Dada 1918, Manifest despre amorul slab și amorul amar</i>. Suprarealismul: André Breton, <i>Primul manifest al suprarealismului</i> (1920); poeme: <i>Cinci vise</i>; Paul Eluard, <i>Îndrăgostita, Nu sunt singur</i>; Philippe Soupault, <i>Orizont, Odă Londrei</i>. Expresionismul: Georg Trakl, <i>De profundis, Metamorfoza răului</i>; Gottfried Benn, <i>Cântărețul, Celule orifice</i>; Franz Werfel, <i>Chemare la revoluție, Palavragii războiului</i>.</p> <p>Alte ipostaze ale poeziei moderne Rainer Maria Rilke, <i>Pantera</i>; Ezra Pound, <i>Doria, Într-o stație de metrou, Alba, Intilnirea, O fată</i>; Fernando Pessoa, <i>Autopsihografie, Cele două castele, Tutungeria</i> (fragment final, Alvaro de Campos), <i>Paznicul</i></p>	modern, modernism, modernitate avangardă, futurism, dadaism, suprarealism, expresionism, dicteu automat apoetic, fragmentarism, reflexivitate, caligramă, poezia concretă

<ul style="list-style-type: none"> • Diversitatea prozei în secolul al XX-lea 	<p>al XX-lea</p> <p><i>turmelor, IX</i> (Alberto Caeiro), <i>Ode</i> (Ricardo Reis); Thomas Stearns Eliot, <i>Tărâm pustiu</i>; Eugenio Montale, <i>Să nu ne ceri cuvântul, Palid și absorbit</i>; Federico Garcia Lorca, <i>Romanță somnambulă, Bocet pentru Ignacio Sanchez Mejias</i>; Jorge Luis Borges, <i>Întemeierea mitică a orașului Buenos Aires, Luna, Stirpea Borges</i>; Ana Ahmatova, <i>O toamnă plânsă ca o văduvă subțire, Secretele meseriei, Apărătorii lui Stalin</i>; Serghei Esenin, <i>Sunt ultimul poet al satului</i></p> <p>Proza modernă</p> <p>Romanul:</p> <p>Romanul-frescă: Thomas Mann, <i>Casa Buddenbrook</i>; John Galsworthy, <i>Forsyte Saga (Proprietarul)</i>; Roger Martin du Gard, <i>Familia Thibault (Caietul cenușiu)</i>; Mihail Aleksandrovici Şolohov, <i>Donul liniștit</i>; William Faulkner, <i>Casa cu coloane</i>.</p> <p>Romanul estetizant: Marcel Proust, <i>În căutarea timpului pierdut (Spre Swan)</i>; Andre Gide, <i>Falsificatorii de bani</i>; Alain Robbe-Grillet, <i>Gumele</i>.</p> <p>Existențialismul și literatura absurdului: Franz Kafka, <i>Procesul, Castelul</i>; Jean-Paul Sartre, <i>Greață</i>; Albert Camus, <i>Străinul</i>.</p> <p>Romanul condiției umane: Andre Malraux, <i>Condiția umană</i>; Dino Buzzati, <i>Desertul tătarilor</i>; Albert Camus, <i>Ciumă</i>; Ernesto Sabato, <i>Despre eroi și morminte</i>.</p> <p>Romanul-parabolă: George Orwell, <i>1984</i>; Hermann Hesse, <i>Jocul cu mărgele de sticlă</i>; Günther Grass, <i>Toba de tinichea</i>.</p> <p>Roman satiric: Mihail Bulgakov, <i>Maestrul și Margareta</i>; Ilf și Petrov, <i>Douăsprezece scaune, Vițelul de aur</i>.</p> <p>Proza scurtă: Franz Kafka, <i>Verdictul, Metamorfoza, La galerie, În fața legii, Colonia penitenciară</i>; Thomas Mann, <i>Tonio Kröger</i>; Andre Gide, <i>Paludes, Tezeu</i>; William Faulkner, <i>Ursul</i>; Virginia Woolf, <i>Moartea moliei</i>; Ernest Hemingway, <i>Bătrânul și marea etc.</i></p> <p>Teatrul modern</p> <p>Teatrul simbolist: Moris Maeterlinck,</p>	<p>roman modernist, perspectivă narativă, existențialism, literatura absurdului, roman al condiției umane, roman în roman, noul roman, cronotop, parabolă, dialogul interior, fluxul conștiinței</p> <p>teatru epic, teatrul</p>
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Dramaturgia secolului al XX-lea • Postmodernism: trăsături generale 	<p><i>Pasărea albastră.</i></p> <p>Teatrul experimental: Luigi Pirandello, <i>Şase personaje în căutarea unui autor.</i></p> <p>Teatrul epic: Bertolt Brecht, <i>Mutter Courage și copiii ei.</i></p> <p>Teatrul absurdului: Eugen Ionesco, <i>Cântăreața cheală, Scaunele, Lecția;</i> Samuel Beckett, <i>Așteptându-l pe Godot;</i> Friedrich Dürrenmatt, <i>Romulus cel mare, Fizicienii.</i></p> <p>Texte teoretice: Hugo Friedrich, <i>Structura lirică modernă;</i> Gheorghe Crăciun, <i>Aisbergul poeziei moderne;</i> Roland Barthes, <i>Gradul zero al scrierii</i> etc.</p> <p>Lirica: Allen Ginsberg, <i>Floarea-Soarelui Sutra, Sinele meu trist;</i> John Ashbery, <i>Râuri și munți;</i> Alice Notley, <i>Iubite continent intunecat, Când eram vie</i> etc.</p> <p>Epica:</p> <p>Romanul: John Barth, <i>Varieteu pe apă;</i> Gabriel García Márquez, <i>Un veac de singurătate;</i> Umberto Eco, <i>Numele trandafirului;</i> Thomas Pynchon, V.; Milorad Pavić, <i>Dicționarul khazar;</i> Patrik Ourednik, <i>Europeana. O scurtă istorie a secolului douăzeci</i> etc.</p> <p>Proza scurtă: Jorge Luis Borges, <i>Pierre Menard, autorul lui Don Quijote, Grădina potecilor ce se bifurcă, Biblioteca Babel, Cartea de nisip, Aleph;</i> Gabriel García Márquez, <i>Un domn foarte bătrân cu niște aripi uriașe;</i> Julio Cortázar, <i>Continuitatea parcurilor;</i> Michael Cunningham, <i>O lebădă sălbatică și alte povești</i> etc.</p> <p>Dramaturgia: Patrik Selskind, <i>Contrabasul;</i> Grigori Gorin, <i>Casa pe care a construit-o Swift</i> etc.</p> <p>Eseul: Francis Fukuyama, <i>Sfârșitul istoriei;</i> Jean Baudrillard, <i>Strategiile fatale (Obuzul)</i></p> <p>Texte teoretice: Umberto Eco, <i>Opera deschisă, Marginalii la „Numele trandafirului”, Limitele interpretării;</i> Linda Hutcheon, <i>Poetica postmodernismului.</i></p>	absurdului, antiteatru, teatru în teatru, farsă tragic postmodernitate, postmodernism, generația beat, deconstrucție, intertextualitate, ludic, realism magic, postumanism, postpostmodernism
--	---	---

CLASA A XII-A

Unități de conținut	Texte recomandate	Noțiuni-cheie
I. COPILĂRIE, ADOLESCENȚA,	Lirica: Arthur Rimbaud, <i>Senzătie;</i> Guillaume Apollinaire, <i>[O, tinerețea mea];</i>	• gen literar, temă literară, motiv literar,

<p>TINEREȚE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Copilăria cu ochi de matur • Vise și speranțe ale adolescenței • Conflictul generațiilor • Viața ca un proiect 	<p>Raymond Queneau, [Autobiografică]; Robert Frost, <i>Te stinge, stinge-te...</i>; Umberto Saba, <i>Fuga a șasea</i> (pe 3 voci); Silvia Plath, <i>Cântec de dimineață</i> etc.</p> <p>Epica:</p> <p>Romanul: Edmondo de Amicis, <i>Cuore (Inimă de copil)</i>; Charles Dickens, <i>Oliver Twist</i>; Lev Nicolaevici Tolstoi, <i>Copilăria, Adolescența, Tinerețea</i>; Maksim Gorki, <i>Copilăria, La stăpân, Universitățile mele</i>; Mark Twain, <i>Prinț și cerșetor</i>; Alain Fournier, <i>Cărarea pierdută</i>; Jerome David Salinger, <i>De veghe în lanul de secără</i>; Robert Musil, <i>Rătăcirile elevului Törles</i>; Simone de Beauvoir, <i>Amintirile unei fete cuminți</i>; Gaetan Soucy, <i>Fetița care iubea prea mult chibriturile</i>; Richard Bach, <i>Pescărușul Jonathan Livingston</i>; Jack London, <i>Martin Eden</i>; Harper Lee, <i>Să ucizi o pasare cântătoare</i> etc.</p> <p>Proza scurtă: Thomas Mann, <i>Desordine și suferință timpurie</i>; J. M. G. le Clezio, <i>Primăvară și alte anotimpuri (Primăvară)</i> etc.</p> <p>Dramaturgia: William Shakespeare, <i>Romeo și Julieta</i> etc.</p>	<p>imagini artistice;</p> <ul style="list-style-type: none"> • gen epic, roman, ficțiune, descriere, portret, monolog, dialog, narativă liniară, narativă discontinuă/fragmentaristă, subiect, conflict, narator, perspectivă narativă, punct de vedere, focalizare, personaj (tip de), cronotop; poveste, schiță, nuvelă, povestire (mod de a nara și specie), narator, erou, personaj, subiect, episod, secvență epică, intrigă, conflict, suspans, fantastic, fabulos, evocare, caracter inițiatic, final (închis, deschis), formele genului scurt narativ și curente literare; • dramaturgie, teatru, tragedie, comedie, dramă, didascalie, monolog, dialog, act, scenă, tablou, personaj, mască, intrigă, teatru în teatru
<p>II. AVENTURĂ SI CĂLĂTORIE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Călătoria și aventura ca un fenomen cultural și istoric • Robinsonada literară • Călătoria fantastică 	<p>Lirica: Samuel Taylor Coleridge, <i>Povestea bătrânlui marinări</i>; Arthur Rimbaud, <i>Corabia beată</i>; Thomas Stearns Eliot, <i>Călătoria crailor</i>.</p> <p>Epica:</p> <p>Romanul: Robert Louis Stevenson, <i>Comoara din insulă</i>; Lewis Carroll, <i>Alice în Tara Minunilor</i>; Jonathan Swift, <i>Călătoriile lui Samuel Gulliver în mai multe țări ale lumii</i>; Daniel Defoe, <i>Viața și ciudatele aventuri ale lui Robinson Crusoe, marinări, scrisă de el însuși</i>; Alexandre Dumas, <i>Trei muschetari</i>; Jules Verne, <i>Copiii căpitanului Grant, Călătorie spre centrul Pământului, Insula misterioasă, Douăzeci de mii de leghe sub mări, Ocolul Pământului în 80 de zile</i>; Mark Twain, <i>Aventurile lui Tom Sawyer, Aventurile lui Huckleberry Finn</i>; Antoine de Saint-Exupery, <i>Micul prinț</i>; Joseph Rudyard</p>	<ul style="list-style-type: none"> • gen liric, eul liric, poezie, imagine artistică, prozodie • gen epic, roman, ficțiune, compozиtie, subiect, conflict, intrigă, narator, personaj, perspectivă narativă, punct de vedere, cronotop etc. • poveste, schiță, nuvelă, povestire (mod de a nara și specie), autor, narator, episod, intrigă, suspans, conflict, final (închis, deschis), forme ale

	<p>Kipling, <i>Cartea junglei</i>, <i>A doua carte a junglei</i>; Selma Lagerlöf, <i>Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia</i>; J.R.R. Tolkien, <i>Stăpânul inelelor</i>; Jean-Pierre Davidts, <i>Intoarcerea micului prinț</i>; J. K. Rowling, <i>Harry Potter și piatra filosofală</i>, <i>Harry Potter și Camera Secretelor</i>, <i>Harry Potter și prizonierul din Azkaban</i>, <i>Harry Potter și Cupa de Foc</i>, <i>Harry Potter și Ordinul Phoenixului</i>, <i>Harry Potter și prințul Semipur</i>; Rui Zink, <i>Cititorul din peșteră</i>; Andrezej Stasiuk, <i>Călătorind spre Babadag</i>; Isaac Asimov, <i>Sfârșitul eternității</i>, Paulo Coelho, <i>Alchimistul</i> etc.</p> <p>Proza scurtă: Jack London, <i>Dragoste de viață</i>; A. Conan Doyle, <i>Aventurile lui Sherlock Holmes</i> etc.</p>	genului scurt narrativ
III. ARTA IUBIRII	<p>Lirica: <i>Cântarea Cântărilor</i> (din Vechiul Testament); <i>Legenda lui Nala și a frumoasei Damayanti</i> (din <i>Mahābhārata</i>); Ovidiu, <i>Arta iubirii</i> (Cartea I); Li Tai-Pe, <i>Improvizație, Strigătul corbilor</i>; Dante Alighieri, <i>Rime pentru Donna Pietra</i> (I), <i>Viața nouă</i>; Francesco Petrarca, <i>Sonete, III (Era-n ziua cînd soarele culoarea...)</i>, <i>XII (Și dacă viața mea va fi-n frămînt...)</i>; Aleksandr Sergheevici Pușkin, <i>Către A.K., Porunca a zecea</i>; Elisabeth Browning, <i>Sonetul XLIII</i>; Gabriela Mistral, <i>Rușine</i>; Pablo Neruda, <i>Poemul V</i>; Paul Eluard, <i>Îndrăgostita</i>; Jacques Prevert, <i>Pentru tine dragostea mea</i>; Robert Frost, <i>Două ființe privesc două ființe</i>; Ana Ahmatova, <i>Amintire</i>; Octavio Paz, <i>Îndrăgostîți</i> etc.</p> <p>Epica:</p> <p>Romanul: Johann Wolfgang von Goethe, <i>Suferețele Tânărului Werther</i>; Gustave Flaubert, <i>Doamna Bovary</i>; Lev Nicolaevici Tolstoi, <i>Anna Karenina</i>, <i>Sonata Kreutzer</i>; F.S. Fitzgerald, <i>Marele Gatsby</i>; Erich Maria Remarque, <i>Trei camarași</i>; Stefan Zweig, <i>Scrisoarea de la o necunoscută</i>; Albert Cohen, <i>Cartea mamei</i>; <i>Dragostea nu moare</i>; Tracy Chevalier, <i>Fata cu cerisel de perlă</i>; Nicole Krauss, <i>Istoria iubirii</i> etc.</p> <p>Dramaturgia: Euripide, <i>Medeea</i>; Lope Felix de Vega Carpio, <i>Cânele grădinărilui</i>; William Shakespeare, <i>Antoniu și Cleopatra</i>, <i>Romeo și Julieta</i> etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • gen liric, lirism, poezie, eul liric, imagine artistică, poezie cu formă fixă etc.; • gen epic, roman, romanesc, ficțiune, moduri de expunere, compozиție, narație liniară, narație discontinuă/fragmentaristă, perspectivă narrativă, punct de vedere, focalizare, cronotop, erou, personaj etc.; • dramaturgie, teatru, acțiune dramatică, tragedie, comedie, dramă, tragic, comic, dramatic, dialog, monolog, act, scenă etc.

	Eseul: Stendhal, <i>Despre iubire</i> ; Denis de Rougemont, <i>Iubirea și Occidentul</i> etc.	
IV. RĂZBOI ȘI PACE	<p>Lirica: Konstantinos Kavafis, <i>În aşteptarea barbarilor</i>; Paul Celan, <i>Fugă macabru</i>; Hans Magnus Enzensberger, <i>Ultima vrere</i> etc.</p> <p>Epica: Homer, <i>Iliada</i>; Lev Nicolaevici Tolstoi, <i>Război și pace</i>; Henryk Sienkiewicz, <i>Cruciștii</i>, <i>Pan Wolodyjowski</i>; Erich Maria Remarque, <i>Pe frontul de vest nimic nou</i>; Ernest Hemingway, <i>Adio, arme!</i>, <i>Fiesta</i>; Jaroslav Hašek, <i>Peripețiile bravului soldat Švejk</i>; Mihail Aleksandrovici Šolohov, <i>Donul liniștit</i>, <i>Soarta unui om</i>; Louis Ferdinand Celine, <i>Călătorie la capătul nopții</i>; Heinrich Böll, <i>Partida de biliard la nouă și jumătate</i>; Kurt Vonnegut, <i>Abatorul cinci</i>; Ismail Kadare, <i>Generalul armatei moarte</i>; Mario Vargas Llosa, <i>Războiul sfârâitului lumii</i>; Günter Grass, <i>În mers de rac</i>.</p> <p>Dramaturgia: Eschil, <i>Perșii</i>; Bertolt Brecht, <i>Mutter Courage și copiii ei</i>; Wolfgang Borchert, <i>Afară, în fața ușii</i></p> <p>Eseul, publicistica: Svetlana Aleksievici, <i>Războiul n-are față de femeie</i> etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • gen liric, poezie, lirism, eul liric, prozodie, figură de stil, imagine artistică etc.; • gen epic, roman, romanesc, epopee, ficțiune, moduri de expunere, subiect, compoziție, personaj, galerie de personaje, erou, perspectivă narativă, punct de vedere, focalizare, cronotop, conflict etc.; • gen dramatic, dramaturgie, teatru, tragedie, dramă, tragic, dramatic, tragicomic, catharsis, dialog, monolog, aparteu, soliloq, act, scenă, secvență dramatică, tablou, teatru epic, teatrul absurdului etc.
V. CONDIȚIA UMANĂ	<p>Lirica: Walt Whitman, <i>Cântec despre mine</i> (fragmente: 1,3, 49, 50); Arthur Rimbaud, <i>Un răstimp în infern</i>; Aleksandr Sergheevici Pușkin, <i>Către Ovidiu</i>; Silvia Plath, <i>Manechinele muncheneze</i>, <i>Marginea</i>; Frank O’ Hara, <i>Odă morții accidentale</i> etc.</p> <p>Epica:</p> <p>Romanul: F.M. Dostoievski, <i>Crimă și pedeapsă</i>; Lev Nikolaevici Tolstoi, <i>Moartea lui Ivan Ilici</i>; Andre Malraux, <i>Condiția umană</i>; Dino Buzzati, <i>Deșertul tătarilor</i>; Albert Camus, <i>Ciumă</i>; Ernest Hemingway, <i>Bătrânul și marea</i>; Kobo Abe, <i>Femeia nisipurilor</i>; Giuseppe di Lampedusa, <i>Ghepardul</i>; Daniel Keyes, <i>Flori pentru Algernon</i>; Andrei Makine, <i>Testamentul francez</i> etc.</p> <p>Dramaturgia: William Shakespeare, <i>Hamlet</i>; Johann Wolfgang Goethe, <i>Faust</i>; Eugen Ionesco, <i>Regele moare</i>, <i>Rinocerii</i>; Samuel Beckett, <i>Așteptându-l pe Godot</i>; Arthur Adamov, <i>Invazia</i> etc.</p> <p>Eseul: Albert Camus, <i>Mitul lui Sisif</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • gen liric, specii ale genului liric, lirism, eul liric, prozodie, temă literară, motiv literar etc.; • gen epic, roman, romanesc, dicție, moduri de expunere, personaj, galerie de personaje, subiect, conflict, cronotop, perspectivă narativă, narațiune liniară, narațiune discontinuă/fragmentaristă etc.; • dramaturgie, teatru, acțiune dramatică, dramă, farsă tragică, teatrul absurdului, personaj, mască etc.; • ese, proză de idei, exercițiu de gândire, caracter reflexiv,

		perspectivă relativizantă
VI. PROVOCĂRILE LUMII NOI <ul style="list-style-type: none"> • Civilizația contemporană și utopiile moderne • De la utopie la antiutopie • Omul și inteligența artificială • Problemele etice și morale ale lumii globale 	<p>Romanul: Thomas Morus, <i>Utopia</i>; Evgheni Zamiatin, <i>Noi</i>; Aldous Huxley, <i>Minunata lume nouă</i>; George Orwell, <i>1984</i>; Isaac Asimov, <i>Eu, Robotul</i>; Ray Bradbury, <i>451° Fahrenheit</i>; Kazuo Ishiguro, <i>Să nu mă părăsești</i> etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • utopie, distopie, narațiune (documentară), autenticitate/ contrafacere, timp istoric/ timp trăit etc.; • descriere, portretizare, evocare, text (auto) referențial, introspecție, autenticitate

Notă:

1. Textele selectate din lista propusă sunt instrumente în formarea competențelor, în cea mai mare parte se va opera cu anumite fragmente propuse în manual/decupate individual de cadru didactic în activitatea la clasă.
2. Pe parcursul unui an de studiu, profesorii selectează texte în colaborare cu elevii și propun pentru lectura integrală 2-5 texte de la diferiți autori (preferabil de genuri și specii diferite).
3. Recomandăm ca alegerea textelor să fie făcută conform criteriului axiologic, al accesibilității și al disponibilității resurselor educaționale, în funcție de competențele specifice urmărite în procesul de predare - învățare - evaluare, excludând repetarea textelor, de la clasă la clasă, cu excepția analizei comparative în cl. a XII-a.
4. Cadrul didactic va ofera o listă de texte suplimentare pentru a asigura individualizarea, diferențierea și incluziunea elevilor.

VIII. REPERE METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

Implementarea cu succes a curriculumului modernizat la disciplina literatura universală, conceperea și realizarea demersului educațional de calitate, prin asigurarea mediului educațional prietenos elevului, construirea unei stări de bine în clasă prin implicarea activă/interactivă, motivarea elevilor în procesul propriei învățări revine celui mai important factor al actului educațional - profesorului. Procesul de organizare și desfășurare a activității didactice la disciplina literatura universală solicită o pregătire temeinică a specialistului, obligat să țină cont de noile tendințe metodologice și metodice, relevante în câteva noțiuni-cheie:

- *parcurs educațional explicit*,
- *formarea/dezvoltarea competențelor*,
- *mediul educațional sigur, motivant și eficient*,
- *designul lecției de literatură universală*

Strategia de desfășurare a orelor în baza curriculumului propus se axează pe următoarele reperete metodologice:

Repere ale proiectării

Proiectarea disciplinei literatura universală solicită din partea profesorului elaborarea documentelor proiectării: proiectul de lungă durată/de perspectivă/calendaristică, proiectul pe unități didactice (UD), proiectul zilnic.

Planificarea de lungă durată/calendaristică este o proiectare complexă, de ansamblu, de nivel macro, care ordonează demersul didactic pe parcursul unui an școlar și implică efectuarea următorilor pași:

- **Distribuirea pe unități a materiei pe parcursul unui an școlar.** Profesorul identifică pentru clasa respectivă un număr de unități rezonabil, respectând administrarea disciplinei.
- **Stabilirea succesiunii unităților.** Pentru clasele a X-a și a XI-a, abordarea diacronică nu admite ordonări personalizate, propunând profesorului respectarea unei consecutivități, dar pentru clasa a XII-a, abordarea tematică, asigură flexibilitate. Profesorul poate prelua succesiunea propusă în curriculum sau poate adopta ordonarea propusă de manualul acceptat pentru clasă. Cu o mai mare responsabilitate din partea profesorului este construirea unei viziuni proprii.
- **Asocierea unităților de competență cu unitățile de conținut și cu activitățile de învățare și produsele recomandate.** În triada respectivă, primordiale sunt unitățile de competență, pe care fiecare profesor le preia din curriculum și le poate relua pe parcursul unui an școlar. O condiție evidentă este că fiecare unitate de competență nu poate fi omisă. Selectate din curriculum vor fi corelate unitățile de conținut, relaționându-le cu textele studiate. Astfel, profesorul va selecta/formula teme pentru fiecare lecție.
- **Alegerea textelor de studiu.** Oferta curriculară este generoasă din perspectiva textelor pentru literatura universală, fapt ce permite fiecarui profesor să selecteze textele integral sau fragmente, să integreze texte de genuri și specii diferite la aceeași unitate. Profesorul poate face selecția textelor în conformitate cu manualul în vigoare aprobat de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, dar și în baza propriilor experiențe de lectură, prin consultarea opiniei elevilor.
- **Selectarea/determinarea/stabilirea activităților de învățare adecvate unității.** Profesorul va selecta strategiile, tehniciile de instruire adecvate unităților de conținut în corespondere cu nevoile de formare ale elevilor și a resurselor disponibile.
- **Determinarea/selectare produselor de evaluare.** Produsele de evaluare le determină fiecare profesor, realizând evaluări sumative. Numărul de produse de evaluare, de evaluări sumative este egal cu numărul de unități de învățare stabilite de profesor pe parcursul unui an, în conformitate cu unitățile de competențe, variind formele de desfășurare a evaluării și, respectiv, tipurile de produse evaluate. Fiecare probă de evaluare sumativă, de realizare și prezentare a produselor este recomandabil de a fi urmată de o oră de analiză a evaluării.
- **Alocarea timpului necesar studiului.** Distribuirea orelor, preconizat de curriculum, este orientativă. În dependență de mai mulți factori (specificul clasei de elevi, resursele disponibile, doleanțele elevilor etc.) profesorul repartizează orele pentru fiecare temă.
- **Construirea mediului de realizare a procesului educațional.** Implementarea documentului respectiv este determinată, în fiecare instituție, de componentele mediului, care se vor reflecta și în proiectare. Contextul de realizare, spațiul fizic, managementul clasei vor determina selectarea activităților și produselor de evaluare; forma de organizare; abordarea diferențiată a învățării în corespondere cu zonele existente în sala de clasă, ba mai mult, chiar și selectarea anumitor unități de conținut.

Un rol aparte în demersul metodologic la disciplina *literatura universală* revine atelierelor *Atelier de lectură*, *Atelier de scriere*, *Atelier de discuții*. Atelierul impune un proces tehnologic clar și un produs finit bine proiectat.

La elaborarea proiectelor de lungă și scurtă durată se va ține cont de unitățile de competențe, unitățile de conținut recomandate pentru fiecare clasă, corelate cu textele selectate de profesor împreună cu elevii. Proiectarea pe unități de învățare sau proiectarea zilnică se va realiza după unul dintre modelele cele mai populare în învățământul din Republica Moldova prin metodologia LSDGC (Lectură și scriere pentru dezvoltarea gândirii critice), proiectarea ERRE (Evocare – Realizarea sensului – Reflecție – Extindere).

Evaluarea rezultatelor la disciplina literatura universală se va desfășura în conformitate cu actele normative și reglatoare în vigoare pentru învățământul secundar general.

O eficiență sporită a procesului de predare, învățare a disciplinei decurge și din tipurile de evaluare folosite în procesul didactic. Este recomandabil aplicarea diverselor tipuri de evaluare adecvate scopului educațional *evaluarea formativă* (evaluarea de proces) și *evaluarea sumativă* (evaluarea de produs).

Evaluarea formativă în cadrul disciplinei se va asigura prin diversitatea tipurilor de feedback (continuu, imediat, reciproc, pozitiv etc.), prin momente de reflecție și autoreflecție care-i vor permite elevului, dar și cadrului didactic să-și observe propria imagine, parte componentă a unei societăți. Funcția de reglare a evaluării formative determină orientarea studiului către elev:

- delimitarea nevoile reale ale elevilor - reper pentru demersurile didactice;
- asigurarea flexibilității în alegerea sursele de informare (text științific/literar, document, articol, film documentar, înregistrare audio, interviu etc.), adaptate nevoilor grupului respectiv de elevi;
- oportunitatea de a selecta metodele și tehnicele, mijloacele didactice adecvate pentru atingerea finalităților.

Evaluarea sumativă se realizează la finele fiecărei unități de învățare, fiind adusă la cunoștință elevilor cu specificarea produsului elaborat și a criteriilor de evaluare. Literatura universală este o disciplină din aria curriculară Limbă și comunicare și adoptă pentru evaluarea sumativă produse specifice ariei: *produse orale*; *produse scrise*; *produse complexe* (bivalentă, produs scris prezentat oral; trivalente, text scris și organizatori grafici prezentate oral). Pentru disciplina respectivă propunem următoarele produse:

Harta conceptuală (aplicate frecvent în procesul de predare-învățare) îi permit profesorului să evaluateze nu atât cunoștințele pe care le dețin elevii, ci, mult mai important, relațiile pe care aceștia le stabilesc între diverse concepte, informațiile în procesul învățării, modul în care își construiesc structurile cognitive, asociind și integrând cunoștințele noi în experiențele cognitive anterioare. Harta cognitivă ia forma unei reprezentări grafice care permite vizualizarea organizării procesărilor mentale a informațiilor legate de *o problemă de conținut* sau *concept*. Poate fi integrată atât în activitățile de grup, cât și în cele individuale.

Pot fi identificate mai multe variații: *harta conceptuală de tip Pânza de păianjen* (în centru se indică conceptul nodal/tema centrală, iar prin săgeți se indică noțiunile secundare, fără specificarea legăturilor între ele); *harta conceptuală ierarhică* (presupune reprezentarea grafică a informațiilor, în funcție de importanța acestora, stabilindu-se relații de supraordonare/subordonare și coordonare, se obține clasificare a conceptelor); *harta conceptuală lineară* (prezentarea lineară a informațiilor); *sisteme de hărți conceptuale* (input și output).

Portofoliul - un instrument de evaluare, complex și flexibil, care conține și structurează o

„arhivă”, o colecție, un ansamblu de informații referitoare la prestația, performanțele, competențele teoretice și practice, care determină progresul școlar al unui elev. Realizarea unui portofoliu presupune respectarea unor etape tehnologice: Scop → Audiență (Pentru cine este elaborat portofoliul, destinatarul) → Conținutul (mostre ale activității elevului) → Procesul → Managementul (gestionarea timpului și a materialelor în formarea portofoliului) → Comunicare → Evaluare. Evaluarea portofoliului implică specificarea criteriilor.

E-Portofoliu. Produsele (componentele portofoliului) sunt create de elevi în format electronic: imagini, video, audio și grafice etc. (toate materialele sunt în format digital) Acestea sunt accesibile online pentru mai multe persoane / grupuri, în orice moment (concomitent). Stocarea are limite de accesibilitate pentru că e realizată de o persoană de pe un calculator local, dar este mai ușor de a disemina materialele decât portofoliile în format-hârtie/hibrid și solicită minim timp de stocare prin acces la multiple surse de informare. Corectările sunt multiple și imediate și oferă elevului posibilitatea de creare a unui produs calitativ și cantitativ într-un timp limitat. Poate fi protejat cu parola de acces limitat sau de clasă sau de grup. Copierea se face cu ușurință.

Proiectul de cercetare – produs complex de evaluare care poate fi realizat individual sau în grup și presupune parcurgerea următoarelor etape: Definirea temei → Motivarea → Delimitarea conceptelor fundamentale/ cuvinte-cheie → Sursele → Stadiul cercetării (foarte cercetată, puțin cercetată) → Ipoteza → Metodologia → Planul lucrării → Referințele bibliografice.

Măsurarea rezultatelor școlare se va face prin instrumente valide, cunoscute, ce pot oferi un feedback pedagogic relevant, eficient și operativ. La fel, aprecierea rezultatelor trebuie făcută pe baza unor criterii unice, transparente, cunoscute anterior de către subiecții evaluați, în maniera lucrului la clasă sau propuse simultan cu metoda/ tehnică: repere; parametri; cerințe; bareme de corectare; descriptori de performanță etc.

BIBLIOWEBOGRAFIE

Cadrul legal, normativ și reglator:

1. Cadrul de referință al curriculumului național, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 432 din 29 mai 2017.
2. Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi. Bruxelles: 2018
3. Codul Educației al Republicii Moldova, modificat LP138 din 17.06.16, MO184-192/01.07.16 art.401, intrat în vigoare 01.07.16.
4. Curriculum pentru disciplina limba și literatura română, clasele a X-a, a XII-a, Chișinău, Știința, 2010.
5. Curriculum pentru disciplina literatura universală, clasele a X-a, a XII-a, Chișinău, 2010
6. Куррикулум для 10 –12 кл. Всемирная литература. Știința, 2010
7. Referențialul de evaluare a competențelor specifice formate elevilor. Chișinău: Tipografia Centrală, 2014. 596p.
8. Standarde de eficiență a învățării, Ministerul Educației al Republicii Moldova, 2012.
9. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația 2020”, publicat: 21.11.2014 în Monitorul Oficial Nr. 345-351; art. Nr. 1014.
10. Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022, MECC, publicat: 07.10.2016 în Monitorul Oficial Nr. 347-352, art. Nr. 1198.
11. Strategia Moldova Digitală 2020, publicată: 08.11.2013 în Monitorul Oficial Nr. 252-257, art. Nr. 963.

Studii / rapoarte:

12. Evaluarea curriculumului național în învățământul general. Studiu. Chișinău: MECC, IȘE, 2018.
13. Bucun, N.; Guțu, Vl.; Ghicov, A. [et al.] Evaluarea curriculumului școlar. Ghid metodologic. Chișinău: IȘE, 2017.

Referințe științifico-didactice:

14. Bocoș M. Instruirea interactivă. Iași: Polirom, 2013.
15. Callo, T., Ghicov, A., Elemente de transdisciplinaritate în predare: Ghid metodologic pentru formarea cadrelor din învățământul preuniversitar. Chișinău: Î.E.P. Știința, 2007.
16. Cartaleanu, T., Cosovan, O., Goraș-Postică, V., Lîsenco, S., Scifos, L., Formare de competențe prin strategii didactice interactive. Chișinău: Pro Didactica, 2008. http://ise.md/uploads/files/1538398987_cultura_educatiei_si_vorbitorul_cult_de_limba_romana.pdf
17. Cartaleanu T., Cosovan O., Zgordan-Crudu A. Repere metodologice de evaluare a competențelor în perimetru cursurilor optionale de pe aria curriculară Limbă și comunicare. Chișinău: Garomont-Studio, 2018. 204p.
18. Cartaleanu T., Cosovan O., Zgordan-Crudu A., Bolocan V., Sufe E., Șișcanu-Boz O. Designul lecției de limbă și literatură română: Auxiliar didactic pentru studenți, masteranzi, profesori. Chișinău: Garomont-Studio, 2014. 162p.
19. Cosovan O. Procesarea textului științific. Chișinău: Garamont Studio, 2016. 80 p.
20. Cristea S., Dicționar de pedagogie. Ch.-Buc., Grupul editorial Litera Internațional, 2000.
21. Ghicov A. Didactica textului în rețea. Monografie. Chișinău:S.n., Tipografia „Print-Caro”, 2017.
22. Goraș-Postică V. Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău: Prodidactica, 2015.
23. Goraș-Postică V. Formarea competențelor prin intermediul metodelor interactive de predare-învățare-evaluare. În: Formare de competențe prin strategii didactice interactive. Chișinău: CE PRO Didactica, 2008. 204 p.
24. Guțu Vl. Curriculum educațional Cercetare. Dezvoltare. Optimizare. Chișinău: CEP USM, 2014
25. Guțu, Vl. Curriculum educațional. Chișinău: CEP USM, 2014.
26. Guțu, Vl. (coord.), Chicu, V., Dandara, O., [et. al.]. Psihopedagogia centrată pe copil. Chișinău: CEP USM, 2008.
27. Hattie J. Învățarea vizibilă. Ghid pentru profesori. București: Ed. Trei, 2014.
28. Jonnaert Ph., Ettayebi M. Defise R. Curriculum și competențele. Un cadru operațional. Editura ASCR, 2010.
29. Minder M., Didactica funcțională, obiective, strategii, evaluare. Chișinău: Cartier, 2003.
30. Negreț-Dobridor I. Teoria generală a curriculumului educational. Iași: Polirom, 2008.
31. Neacșu I. Metode și tehnici de învățare eficientă. Iași: Polirom, 2015.
32. Șchiopu C. Metodologia ELA a elevilor. Teza de doctor habilitat în științe pedagogice. Chișinău: UPS „I. Creangă”, 2016. 291 p.
33. Verdeș T. Cultura lecturii evaluată de PISA în raport cu competențele lectorale formate și dezvoltate prin Limba și literatura română ca disciplină școlară. Studiu de caz: Republica Moldova, Chișinău 2017